

Hallo Mens! Over waardenbewustzijn in het economieonderwijs

Welkom & introductie

Suzanne Ekel

Programmamanager Menswaardige Economie bij de Goldschmeding Foundation

Ook namens de Goldschmeding Foundation van harte welkom bij dit bijzondere event, zo met mensen uit alle lagen van het business en economieonderwijs in een setting als deze, bij de SER notabene. Bijzonder ook want het is de start van de tweede Week van het Economieonderwijs. Uw leerlingen en studenten waaieren uit naar alle haarvaten van onze maatschappij en naar alle uithoeken van organisaties. Ik wil maar zeggen: het doet ertoe dat u er bent. Dank daarvoor. Ik hoop dat u aan het eind van de middag blij bent met uw keuze.

Ik weet niet ze u 's nachts wakker voor mogen maken maar ik kom m'n bed graag uit voor een wereld waarin wij het met elkaar roeien. Zo van 'I got your back'. We zijn niet hetzelfde, maar wel samen in hoe het gaat en werkt; onder ons, privé en zakelijk, in en tussen bedrijven, in de samenleving... In dat relationele aspect van leven en werken komen mensen tot bloei. Zonder anderen zouden we verpieteren. Als onderdeel van de natuur zijn ook wij als mensen met elkaar verbonden. Logisch, toch?

En toch zien we in de wereld van werk, in de bedrijfsvoering van organisaties, hoe lastig het ook is om werkelijk in relatie tot een ander te staan en het goede te doen. We praten over en zijn wel bezig met medewerkers, klanten, leveranciers, de gemeenschap. En met jongeren, ouderen, burgers met lage- en middeninkomens, ondernemers... allemaal mensen!

Maar een echt bloeiende balans tussen mens, werk en economie... die is er nog niet. Het lijkt alsof het belang van de één steeds ten koste van dat van de ander of een derde moet gaan. En zie daar de maatschappelijke vraagstukken rondom duurzaamheid, inclusie, welvaartsverschillen en achteruitgang in welzijn...

Voor wie ons nog niet kent: de Goldschmeding Foundation is een filantropisch vermogensfonds dat zich sinds 8 jaar inzet voor een betere wereld, op de langere termijn. Systeemverandering dus. Daarom steunen we hier en nu partners met donaties, kennis en netwerk om de drempels voor die verandering weg te nemen. Daarin combineren we graag inzichten uit onderzoek met innovatief, werkzaam handelingsperspectief in de praktijk, met mensen uit de praktijk. Met u dus.

Eén van onze thema's is een 'menswaardige economie'. Daarmee gaan we er voor dat onze kinderen straks leven en werken in een samenleving, waarin óók het belang en welzijn van anderen verankerd is in ons economisch handelen. Dat vraagt om leiderschapstoerusting: via scholing en onderwijs leren ons écht te verhouden tot anderen en vanuit die relationele kant in het economisch verkeer 'goed' leren samen werken en de 'goede' zaken leren doen.

Dat betekent rekening houden met alle stakeholders van organisaties, niet alleen de aandeelhouders en dat er gestuurd wordt op meervoudige en niet enkel financiële waarde. Daarom steunen we graag en al lang projecten die zich richten op onderwijsinnovatie in uw sector. Want: waardevol business en economieonderwijs gaat over meer dan alleen geld.

Een aantal van die projecten treft u in het programmaboekje aan. Eén daarvan is Week van het Economieonderwijs. Een initiatief voor kennisdeling, kruisbestuiving en netwerken door en voor onderwijsprofessionals. Samen werken aan beter. Na de eerste editie van vorig jaar is het aantal deelnemers en events in het vo, mbo, hbo en wo ruim verdubbeld. Ook daarover treft u in het programmaboekje informatie aan.

Hier heeft bevlogen projectteam met mensen van Leren voor Morgen, ONE en Het Groene Brein o.l.v. Nelleke Jacobs hard aan gewerkt. Aan hen heeft u het te danken dat er op meerdere locaties door het hele land deze week tientallen bijeenkomsten, open lessen en discussies worden georganiseerd waarop u en uw collega's zich kunnen laten informeren over en inspireren door wat er allemaal al gebeurt. En dankzij al deze betrokkenheid staat het prachtige en belangrijke economieonderwijs in de spotlights. Er zijn ook twee studenten als razende Reporters gevraagd van de Week van het Economieonderwijs verslag te doen op het slotevent op vrijdag 24 november. Zij lopen daarvoor de hele week overal rond, ook vandaag hier.

Waarom een startconferentie over waardenbewustzijn in het business en economieonderwijs? Het ligt eigenlijk voor de hand: zowel voor een gezonde bedrijfsvoering als het oplossen van de grote maatschappelijke vraagstukken is adequaat economisch denken en doen vereist. Het gangbare denken en doen is nogal stevig gestoeld op een wat eenzijdig neo-klassiek beeld van de economie. Als dit al niet mede de problemen veroorzaakt heeft, dan schiet het in ieder geval tekort in de oplossing er van.

Maar ook het huidige onderwijs is nog sterk geënt op dat neo-klassieke gedachtegoed, waarin de mens wat simpel wordt geschetst als een homo economicus. En waarin calculerend gedrag o.b.v. prijzen - die zonder overheidsinterventie op markten tot stand gekomen zijn - resulteert in zo hoog mogelijk persoonlijk gewin. En... in economische groei.

Zo wordt de economische 'werkelijkheid' aan leerlingen gepresenteerd als een waardenneutrale rekensom. Iets waartoe zij zich niet moreel hoeven te verhouden; je kijkt als 'buitenstaander' naar een technisch optimalisatievraagstuk.

Nou is uit onderzoek gebleken dat de gemiddelde economiestudent aan het eind van de rit minder empathisch is dan de rest van de populatie. Misschien voelden ze zich vanuit een minder empathische persoonlijkheid tot 'economie' aangetrokken, of misschien heeft de studie hen minder empathisch gemaakt...

Hoe dan ook: weinig ontwikkeld inlevingsvermogen lijkt niet direct een wenselijke eigenschap voor de leiders van de toekomst. Met een veelzijdiger perspectief en andere mensbeelden, die meer recht doen aan onze betrokkenheid op elkaar en inbedding in de samenleving, kunnen studenten een weloverwogen visie vormen op de wereld van werk en de economie.

Het is dan wel belangrijk dat jonge mensen gaan weten dat meedoen in het economisch verkeer zelden of nooit waardenneutraal is. En dat zij ontdekken dat zij in relaties met anderen deel uit te maken van die economische werkelijkheid. En... er dus invloed op uit kunnen oefenen!

Waardenbewustzijn dus. Meer dan winst-verlies, meer dan de rekensom. Dit sluit weliswaar aan bij leerdoelen van het burgerschapsonderwijs maar niet perse bij die van het business en economieonderwijs. Wat vreemd is, want het is een gedragswetenschap: dus waar zijn menselijke drijfveren zoals verbondenheid en zingeving en waarden als gemeenschap, gezondheid, duurzaamheid?

Daarom zetten we in Hallo Mens! vandaag – u raadt het al – de mens centraal en wel als een morele, waardenbewuste actor.... En wie de schoen past, trekke hem aan: ook uw moreel kompas doet er toe, in uw verantwoordelijkheid voor toekomstbestendig en goed economieonderwijs. Nieuwe inhoudelijke beleidskaders, betekenisvolle onderwijsinhoud en moderne didactiek...? Wat is het waard als het niet begint met waardenbewustzijn?

Laten we elkaar en jonge mensen aansporen na te denken over de manier waarop we deelnemen aan de economie. Om naast kennis en kunde ook een ethisch kompas te ontwikkelen. Ons bewust te verhouden tot een ander. Dáár is grote winst te behalen, daar begint brede welvaart.

Samen met de sprekers kijk ik er naar uit met u te duiden of en zo ja, hoe dat waardenbewustzijn een rol kan spelen. Wat vindt u eigenlijk van persoonsvorming en de mens als 'morele actor'? Hoe zouden de ethische dimensies van economische afwegingen een plek in het onderwijs kunnen krijgen? Welke ontwikkelingen, obstakels, kansen, verenigbare of juist conflicterende visies zijn er? Wat betekent dit voor onderwijsinhoud, maar ook voor didactiek, professionalisering van docenten, voor bestuur en beleid?

Dat is waar we vandaag bij Hallo Mens! in samen komen. Ik wens u een boeiende en waardenvolle middag!